

Nynäshamns
kommun

**Plan mot ANDTS, alkohol, narkotika, dopning,
tobak och spel om pengar,**

för de kommunala skolorna i Nynäshamn

Antagen av barn- och utbildningsnämnden
2023-01-25 § 23 samt näringslivs- och
arbetsmarknadsnämnden 2023-02-21 § 14

Innehåll

Inledning	1
Vision och målbild	2
Definitioner.....	2
Omfattning	3
Lagstiftning	4
Verksamhetsplan på enhetsnivå	4
Förebyggande arbete	5
ANDTS i undervisningen	7
Samverkan	8
Nynäshamnsmodellen	8
Elevhälsan	8
UNGSAM.....	8
Polisen.....	8
Vårdnadshavare	9
Handlingsplan-grundskola.....	10
Handlingsplan-gymnasiet.....	12
Anmälan till socialtjänst.....	16
Frågor och svar.....	17
Bilagor	20
Länkar för mer information om förebyggande arbete och fakta om ANDTS.....	20
Förkortad version av Plan mot ANDTS för skolorna i Nynäshamns kommun	21
<i>Förebyggande</i>	21
<i>Definition droger</i>	21
<i>Handlingsplaner</i>	21
<i>Ansvar</i>	21
<i>Hänvisning</i>	21

Inledning

Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37), läroplanen för gymnasieskolan (SKOLFS 2011:144) samt de olika ämnenas ämnes- och kursplaner (SKOLFS 2011:19), (SKOLFS 2010:261) tydliggör att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och grundläggande värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet.

Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen. Skolan har i uppdrag att förmedla och förankra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver.

Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska prägla skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och agera ansvarsfullt mot sig själv och andra.

Hälsa- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas och skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.

Tonåren kan vara en tid då många ungdomar kommer i kontakt med alkohol och droger. Alkohol och droger orsakar inte bara skador och problem för den enskilde individen och dess familj, utan påverkar hela skolans arbetsmiljö, till exempel när det gäller trygghet, studiero, säkerhet och öppenhet. Skolan ska, tillsammans med elever och vårdnadshavare, arbeta för att alla elever får en skoltid fri från alkohol och droger.

Alla skolor i Nynäshamns kommun tar ställning mot alla former av droger. Därför har denna drogplan utarbetats som följer gällande lagstiftning med syfte att förebygga, upptäcka och ingripa mot bruk av droger. Skolan är en arbetsplats med samma krav och skyldigheter som andra arbetsplatser och ska vara drogfri. Denna plan bygger på en kombination av tydliga regler, konsekvenser, omtanke och stöd för att förhindra bruk av droger. Alla elever och alla medarbetare inom skolan ska känna sig trygga och säkra i skolan samt erbjudas en arbetsmiljö där varje elev ges möjligheter till god social utveckling och god kunskapsutveckling.

Vid misstanke om bruk och vid konstaterat bruk samarbetar skolan med vårdnadshavare, socialtjänsten och polisen.

Denna plan mot ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak, spel om pengar) är uppdelad i fyra delar; inledning, förebyggande arbete, handlingsplan och en avslutande del med frågor och svar. Avslutande finns också en kortversion av ANDTS-planen. Varje skola ansvarar för att denna plan blir fast förankrad både hos medarbetare, elever och vårdnadshavare. Ansvarig är rektor.

Planen är främst ett verktyg för Nynäshamns kommuns skolor vid händelse av, eller misstanke om bruk och försäljning av ANDT eller spel om pengar. Handlingsplanen anger rekommenderade sätt att agera för skolans personal och övergripande vägledning, men kan anpassas och kompletteras efter varje skolas förutsättningar utifrån identifierade behov, personalorganisation, årskurser och program.

Vision och målbild

Nynäshamns kommun verkar för att erbjuda alla elevers bästa möjliga förutsättningar för sin skolgång, för att möjliggöra kunskapsutveckling och utveckla sunda levnadsvanor. Hälsoperspektivet ska genomsyra verksamheten där friskfaktorerna ska stå i fokus.

Därför ser vi att alla skolor inom Nynäshamns kommun är helt fria från alkohol, narkotika, droger, tobak och spel om pengar.

Målet för arbetet med ANDTS är

- att ge eleverna bästa möjliga förutsättningar att kunna genomföra studierna och lyckas i skolan
- att stärka skolans hälsofrämjande arbete
- att förebygga användning av ANDTS
- att skapa en trygg och säker arbetsmiljö i skolan
- att på skolan ha nolltolerans för bruk av ANDTS
- att all personal ska veta hur man agerar vid misstanke om eller upptäckt av ANDTS, samt reagera och agera aktivt.

Definitioner

Med **ANDTS** avses alkohol-, narkotika-, dopning, tobak och spel om pengar. Droger används som ett samlat begrepp för ANDT, alkohol, narkotika, dopning och tobak vidare i dokumentet.

Med **droger** avses alkohol, narkotika (enligt lag otillåtna preparat), tobak, dopningspreparat, receptbelagd medicin utan giltigt recept, sniffning, substans klassad som hälsofarlig vara eller andra jämförbara substanser som intas i berusningssyfte. Generellt gäller alkohol- och rökförbud på hela skolan inklusive skolområdet.

Med **vårdnadshavare**, avses förälder, god man eller annan ställföreträdande vuxen för barnet.

ANDT-undervisning har de senaste åren kompletterats med ett S som står för spel om pengar. Enligt spellagen får inte licenspliktigt spel tillhandahållas någon som är under 18 år. (Den som är under 20 år får inte ges tillträde till ett kasino). Spel ska dessutom tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera spelarens ålder. Andelen unga som spelar om pengar har minskat de senaste åren visar både CAN:s¹ och Swelogs² undersökningar. Ändå har många minderåriga spelat om

---

¹ CAN, centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

² Swelog, Swedish longitudinal gambling study

pengar trots åldersgränsen på 18 år. Lotterier, poker och sportspel online respektive vadslagning på e-sport är de vanligaste spelen bland elever i årskurs 9 och i årskurs 2 på gymnasiet (CAN 2019, CAN 2020). Flera unga som spelat på internet uppger att de inte tillfrågats om ålder, fyllt i att de är 18 år eller använt någon annans spelkonto. Gränserna mellan spel om pengar och datorspel suddas ut mer och mer. Sedan 2018 räknas beroende av dator-, tv- eller onlinespel som en diagnos i WHO:s klassificeringssystem för olika diagnoser, ICD-11 (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems). Diagnosen gaming disorder beskrivs som ett mönster av spelbeteenden och definieras som; nedsatt kontroll över spelande, ökad prioritering av spelande över andra intressen och dagliga aktiviteter, ett spelande som fortsätter eller eskalerar trots negativa konsekvenser. Sedan tidigare finns spelberoende (om pengar) och hasardspelssyndrom som beroendediagnoser i ICD-systemet respektive DSM-systemet (Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders).

Omfattning

Användning av tobak (cigaretter, e-cigaretter eller någon form av pipa, snus eller produkt som klassificeras som tobak) och alkohol/berusningsmedel är förbjudet inom skolans område, lokaler, fritidsgårdar, skolgårdar samt i verksamhet som sker i skolans regi t.ex. studieresor.

Användning innebär att vara påverkad, förtära/använda, överlåta/sprida eller inneha droger.

Det är även förbjudet att ha kvarstående påverkan eller följd effekter av alkohol/berusningsmedel under skoltid.

All hantering och bruk av preparat avseende sniffning/boffning, narkotika, dopningsmedel, icke ordinerade medicinska preparat och övriga droger är förbjuden inom skolans område, lokaler, fritidsgårdar, skolgårdar samt i verksamhet som sker i skolans regi.

Drogfri skolmiljö gäller alla (exempelvis elever, personal och besökare) inom skolans område dygnet runt, året runt oavsett ålder. Detta gäller även vid lov, kompetensutvecklingsdagar, studiedagar, föräldramöten osv. "Rökfritt" omfattar alla produkter som kan rökas.

Lagstiftning

Denna drogplan baseras på gällande lagstiftning inom området. Här är ett utdrag;

- Enligt FN:s barnkonvention har varje barn rätt att skyddas från droger
- Enligt WHO:s tobakskonvention ansvarar kommunen för att skolan arbetar för att miljöerna blir helt tobaksfria
- Enligt tobakslagen (1993:581) är det förbjudet att röka i lokaler avsedda för skolverksamhet
- Enligt skollagen (2010:800) ska skolan motverka missbruk av droger och tobak
- Enligt socialtjänstlagen (2001:453) har skolan skyldighet att göra en anmälan om en elev misstänks använda droger eller alkohol.
- Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) är inte alkohol förenligt med en god arbetsmiljö och alkohol får därför inte förtäras i skolans lokaler. Alkohol får inte heller förvaras i skolan. Lagen säger även att ohälsa och olycksfall, bland annat orsakade av droger, ska förebyggas.
- Enligt alkohollagen (2010:1622) ska omyndiga skyddas från alkohol. Alkohol får endast överlåtas till dem över 20 år.
- Enligt narkotikastrafflagen (1968:64) är all befattning med narkotikaklassade preparat kriminaliserat och detta gäller även egen konsumtion. All användning av narkotika jämföras med missbruk. Polis kan ta initiativ till drogtest även utan vårdnadshavares medgivande.
- Enligt dopningslagen (1991:1969) är all icke medicinsk befattning med dopningsklassade preparat kriminaliserat och detta gäller även egen konsumtion.
- Enligt lagen om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser (2011:111) har polisen rätt att omhänderta och förstöra vissa hälsofarliga varor.
- Enligt spellagen (2018:1138) får inte licenspliktigt spel tillhandahållas någon som är under 18 år. (Den som är under 20 år får inte ges tillträde till ett kasino). Spel ska dessutom tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera spelarens ålder.

Verksamhetsplan på enhetsnivå

Varje skola ska upprätta en verksamhetsspecifik plan som ska revideras vid behov, dock minst vart tredje år. Planen ska redogöra hur verksamheten ämnar arbeta förebyggande mot ANDTS samt vilka åtgärder och aktiviteter som planeras/utförs till vilka målgrupper. Det förebyggande arbetet ska sträva efter en ökad medverkan av vårdnadshavare och medvetenhet om ungdomars vanor inom alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. I planen ska framgå hur planeringen i undervisningen ser ut i de olika årskurserna. Det vill säga vad som tas upp, i vilken årskurs det tas upp samt vilka metoder och/ material som används i undervisningen. Det är av vikt att medarbetare i verksamheten är uppdaterade kring planens innehåll samt att man informerar om planen för elever och vårdnadshavare varje läsår. Rektor är ytterst ansvarig för att planen upprättas, kommuniceras och följs upp.

Förebyggande arbete

Problem med alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar går att förebygga. Det gör vi genom att främja hälsa, förebygga ohälsa och skapa en jämlik hälsa som ger alla likvärdiga villkor och förutsättningar för att må bra. För att lyckas med ANDTS-prevention behöver arbetet vara långsiktigt, bygga på behov, kunskap, ha bredd i sitt upplägg samt bedrivs på ett systematiskt och strukturerat sätt. Detta förutsätter en god grundstruktur för arbetet i form av bland annat politiskt stöd, samverkan, resurser och funktion för samordning. För att nå framgång behöver vi även ha god kännedom om målgruppen och utgångsläget, veta hur vi mobiliserar resurser, etablera en fungerande samverkan med berörda parter på olika nivåer, välja insatser som har stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet samt planera för att följa upp och utvärdera arbetet. För att förebygga användning av ANDTS är det viktigt att ta hänsyn till faktorer i människors livsvillkor och levnadsvanor som utgör en risk för, eller skyddar människor från att börja använda eller utveckla problem med alkohol, narkotika, dopning, tobak eller spel om pengar. Ofta är flera av de bakomliggande orsakerna till ANDTS desamma.

Framgångsrik ANDTS-prevention arbetar både med att förebygga riskfaktorer och att stärka skyddsfaktorer. Det inkluderar även att försöka förändra attityder och normer människor har om egen och andras användning av ANDTS. Enstaka risk- och skyddsfaktorer har i regel liten effekt på individens beteende, men fler faktorer tillsammans kan ge större effekt. Många av dessa faktorer är likartade för flera utfall inom folkhälsoområdet och de brukar delas in i strukturell, social och individuell nivå:

- Individuell nivå, till exempel olika personligheter och beteenden.
- Social nivå, till exempel hur väl uppväxtmiljö, familj och skola fungerar.
- Strukturell nivå, till exempel tillgång till ANDTS eller lagar och normer i samhället.

Vilka risk- eller skyddsfaktorer som har störst betydelse för individens beteende förändras över tid och varierar också mellan olika samhällliga och kulturella kontexter. Eftersom risk- och skyddsfaktorer samvarierar är det viktigt att arbeta på flera nivåer med olika risk- respektive skyddsfaktorer samtidigt för att få större förebyggande effekt. En lyckad skolgång samt en restriktiv inställning till ANDTS i samhället är exempel på viktiga skyddsfaktorer.

Nedan anges några exempel på risk-och skyddsfaktorer som påverkar barn och ungas hälsa och bruket av tobak, alkohol och andra droger.

Risikfaktorer	Skyddsfaktorer
Bristande intresse generellt	Stöd från vårdnadshavare
Minskad motivation för skolarbetet	Skolnärvaro
Avsaknad av fritidsaktiviteter	Skolframgång
Försämrade skolresultat	Trivsel i skolan
Upprepad ogiltig frånvaro	Positiv förstärkning av lärare
Aggressivitet och våldshandlingar	Tydlighet (regler, krav, förväntningar, struktur i skolvardagen)
Rökning (riskfaktor för narkotikaanvändning)	Strukturerad och innehållsrik fritid
Avsaknad av social kontroll	Goda sociala relationer
Avsaknad av omsorg	Dialog mellan skola och vårdnadshavare
Dålig självkänsla	God självkänsla

Källa: *Barnens behov i centrum*, Socialstyrelsen (2015) samt *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings-, och tobakspolitiken 2016-2020*, Regeringskansliet

Risikfaktorerna behöver inte vara tecken på att eleven använder droger, men med en kontrollerad uppföljning av till exempel skolprestation, närvaro och elevens välmående, ökar chansen för att sätta in stödjande insatser oavsett bakomliggande orsak. Det finns även ett skäl till att arbeta omvänt, det vill säga att identifiera och följa upp elever som röker. Detta då tobaksbruk är ett riskbeteende som *kan* vara tecken på att eleven mår dåligt och/ eller har andra typer av bekymmer.

Nynäshamns kommuns skolor arbetar förebyggande mot ANDTS, bland annat genom att:

- ANDTS (kunskap, diskussioner och övningar) integreras i elevernas undervisning enligt gällande styrdokument
- Verksamhetsplan som beskriver hur respektive skola arbetar förebyggande med ANDTS upprättas på varje skola
- Skolorna informerar elever och vårdnadshavare om ANDTS-planen på till exempel föräldramöten eller i andra forum med vårdnadshavare och elever
- Utbildningsinsatser och information om ANDTS för personal och vårdnadshavare
- Samverkan sker mellan olika berörda aktörer där UNGSAM³ är ett forum

³ Brottsförebyggande nätverk bestående av representanter från barn- och utbildningsförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, näringslivs- och arbetsmarknadsförvaltningen, områdespolis, socialtjänst och rektorer i Nynäshamns kommun.

- Att alltid försöka stärka elevernas studiemotivation, skapa goda sociala relationer och ge en trygg skolmiljö.
- Skolsköterskornas hälsosamtal är ett viktigt instrument för att kunna påverka varje enskild elev.
- Främja samverkan och dialog med vårdnadshavare, som är en viktig del i arbetet då tecken på missbruk ofta kan upptäckas tidigt.
- Tätt samarbete, en väl fungerande samverkan dialog mellan elevhälsoteam, ansvarig lärare eller likvärdig och rektor.
- Vara lyhörd och tidigt flagga för frånvaro, dåligt mående/psykisk ohälsa eller andra varningssignaler.
- Kontinuerliga klassråd/mentorstid i alla klasser.

ANDTS i undervisningen

Alla barn och elever har rätt till en hälsofrämjande skolmiljö som är fri från alkohol, narkotika, dopning och tobak, samt präglas av goda relationer med kamrater och lärare. De har också rätt till undervisning där frågor som rör tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel om pengar integreras i olika ämnen för att få en mer sammansatt bild av dessa områden. Enligt läroplanen ska eleverna kunna använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden.⁴ Moment och övningar som skapar delaktighet och engagemang och som ger utrymme för diskussioner och tankeutbyten är därför viktigt i undervisningssammanhang avseende ANDTS.⁵

Rektor har det övergripande ansvaret för att organisera, leda och följa upp arbetet. Det innebär att sätta upp mål och skapa förutsättningar och rutiner för skolans personal att arbeta med ANDTS.

Det material och de metoder som används i undervisningen ska vara granskade eller rekommenderade av nationella myndigheter och/eller forskare. På Skolverkets hemsida finns förslag på lämpligt material och lämpliga metoder.⁶

---

⁴ <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan>

⁵ <https://metodstod.se/metoder/alkohol-narkotika-dopning-och-tobak-andt/>

⁶ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/andts-narkotika>

Samverkan

Nynäshamnsmodellen

Nynäshamnsmodellen är ett samarbete mellan barn- och utbildningsförvaltningen/nämnden, socialförvaltningen/nämnden, näringslivs- och arbetsmarknadsförvaltningen/nämnden. Det är ett sätt att gemensamt, systematiskt och långsiktigt arbeta med hälsofrämjande och förebyggande insatser för kommunens barn och unga 0-20 år. Ett mål är även att kommunens vårdnadshavare ska känna till att det finns ett gemensamt synsätt och arbetssätt över förvaltningsgränserna och att de känner tillit till förvaltningarnas verksamheter och gemensamma omsorg om kommunens barn och ungdomar samt att de kan lita på att samtliga önskar bidra till en god uppväxt och en lyckad skolgång.

Elevhälsan

Elevhälsan ska via hälsofrämjande och förebyggande insatser, bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Elevhälsan kan på en övergripande nivå vara ett resurstöd i undervisningen om exempelvis ANDTS. Både personal, elever och vårdnadshavare kan vända sig till elevhälsan för att få råd och handledning om det finns en känsla av oro för en elev. Det går också bra att vända sig till socialtjänsten och polisen.

UNGSAM

UNGSAM är ett brottsförebyggande nätverk bestående av representanter från barn- och utbildningsförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, näringslivs- och arbetsmarknadsförvaltningen, områdespolis, socialtjänst och rektorer i Nynäshamns kommun. Nätverket arbetar med brottsförebyggande arbete för att motverka att barn och unga begår brott. Arbetet är riktat till unga i åldrarna 12-20 år och huvudsyftet är att förbygga, samverka, upptäcka och hjälpa.

UNGSAM är sammankallade minst två gånger per termin och deltagare är kommunpolisen, representanter i ledningsposition från socialtjänsten, barn och utbildningsförvaltningen, näringslivs- och arbetsmarknadsförvaltningen, kultur och fritid och rektorer. Vid mötena lyfter deltagarna aktuellt läge inom respektive verksamhet för vidare planering och åtgärder. Representerade finns även ungdomsnätverket.

Polisen

Nynäshamns kommun samarbetar med polisen i frågor som gäller säkerhet och droger i skolmiljön. Bland annat kan polisen göra eftersök av narkotika med hjälp av hundar. Det finns olika typer av orsaker till varför polis söker efter narkotika i skolmiljö. Nedan förklaras två exempel på detta som även visar på tydliga skillnader vad gäller syftet med eftersöket.

Eftersök vid konkret misstanke om brott

Eftersök av narkotika kan bero på misstanke om narkotikabrott där polisen har konkreta omständigheter som pekar på att det hanteras narkotika i en specifik skola. Polisen inleder då en förundersökning och fattar inom ramen för beslutet om att genomföra en husrannsakan i syfte att leta efter narkotika. Ofta finns en eller flera misstänkta personer som husrannsakan riktar sig mot. Denna form av eftersök syftar konkret till att styrka alternativt avfärda en befintlig misstanke om brott.

Eftersök i förebyggande syfte

I syfte att förebygga brott kan polisen med hjälp av sina narkotikahundar genomföra ett eftersök i förebyggande syfte. Detta för att underlätta skolans mål att vara en drogfri plats, fri från narkotika. Syftet med söket är inte att upptäcka brott, utan att förebygga att brott sker. Att skola kan använda sig av eftersök i förebyggande syfte måste vara kommunicerat (exempelvis via drogplan som denna) till elever och vårdnadshavare. Tanken är att risken för att polisens hundar upptäcker eventuell förvarad narkotika ska avskräcka elever att hantera narkotika på skolan. Beslut om förundersökning och husrannsakan i exempelvis ett elevskåp kan bli aktuellt vid brottsförebyggande eftersök om hundarna markerar och hundförarna gör bedömningen att misstankegraden når skälig misstanke om narkotikabrott.

Eftersöket sker på skolledningens initiativ och under tid då eleverna inte vistas i skolans lokaler. Att skolan kan komma att använda sig av eftersök av narkotika ska vara kommunicerat med elever och vårdnadshavare, exempelvis som via denna drogplan.

Vårdnadshavare

Samverkan med vårdnadshavare är mycket betydelsefullt i det förebyggande arbetet. Vårdnadshavare ska informeras om skolans förebyggande arbete, rutiner och gällande policys samt ha möjlighet att enkelt komma i kontakt med skolan för frågor och funderingar. Information om detta ska ske varje läsårsstart. Vid behov kommer kommunen att bjuda in till öppna informationskvällar i samverkan med exempelvis polis och socialtjänst. Respektive skola har ansvar för att kommunikationen med vårdnadshavare fungerar. Rutiner för hur och när vårdnadshavare kontaktas vid misstanke eller uppenbart bruk av alkohol eller andra droger beskrivs under avsnittet Handlingsplan.

Handlingsplan-grundskola

Tobak

Vid upptäckt, misstanke eller rykten att elev nyttjar/hanterar tobak ska

- ansvarig lärare informeras som i sin tur informerar rektor och elevhälsopersonal.
- kontakt tas med vårdnadshavare
- eleven ges information om tobakens påverkan och vilken hjälp som kan fås.
- uppföljning beslutas i samråd mellan rektor, ansvarig personal som lärare/handledare/elevhälsan och vårdnadshavare.

Alkohol, Sniffning/Boffning

Vid upptäckt, misstanke eller rykten att elev sniffar/boffar eller nyttjar/hanterar alkohol/berusningsmedel och/eller är påverkade ska

- rektor, ansvarig lärare och vårdnadshavare omgående kontaktas för att besluta om vidare åtgärder.
- uppföljning och fortsatta åtgärder beslutas i samråd mellan rektor, lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare.
- rektor anmäla händelsen enligt 14 kap. 1 § SoL och polisanmälan görs vid behov, vårdnadshavare informeras.

Narkotika/droger/dopning

Vid misstanke eller rykten att elev brukar/hanterar narkotika/droger/dopning ska

- rektor, lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare omgående kontaktas för samtal.
- uppföljning och fortsatta åtgärder beslutas i samråd mellan rektor, lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare.
- rektor anmäla händelsen enligt 14 kap. 1 § SoL, vårdnadshavare informeras.

Vid upptäckt att elev är påverkad och/eller brukar/hanterar narkotika/droger/dopning ska

- sjukvård tillkallas, om elevens medicinska tillstånd inte kan säkerställas
- vårdnadshavare omgående hämta eleven om inte eleven förts från skolan av övriga myndigheter, detta gäller även vid studieresor och andra verksamheter i skolans regi.

- rektor, ansvarig lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare omgående kontaktas för att vidta direkta åtgärder.
- uppföljning och fortsatta åtgärder beslutas i samråd mellan rektor, lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare.
- rektor anmäla händelsen enligt 14 kap. 1 § SoL och polisanmälan, vårdnadshavare informeras.

Spel om pengar

Vid misstanke om spel om pengar och/ eller överdrivet datorspelande ska för omyndig elev:

- rektor ansvara för att ett elevhälsosamtal med elev och vårdnadshavare genomförs.
- information ges om Beroendemottagningen
- rektor ansvarar för att orosanmälan till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § SoL görs.

Handlingsplan-gymnasiet

Alkohol

Vid oro över att elev under 18 år nyttjar alkohol:

1. Personal som får kännedom pratar med elev som uppmuntras att prata med sina vårdnadshavare. Personal informerar elev att hen kommer prata med ansvarig lärare och kurator samt att kurator kommer informera vårdnadshavare.
2. Kurator lyfter ärendet i elevhälsoteamet (EHT) som tar beslut om anmälan till socialtjänst ska göras eller inte.
3. Vid beslut om anmälan till socialtjänst, tar kurator kontakt med elev och vårdnadshavare för att informera om anmälan samt det stöd som finns hos Mini Maria.
4. Rektor skriver på socialtjänstanmälan

Om en elev påträffas påverkad av alkohol under skoltid:

1. Personal som påträffar berusad elev tar med sig elev till 1. kurator, 2. rektor eller EHT-personal. Vid mycket kraftig berusning ring 112.
2. Kurator kontaktar vårdnadshavare till omyndig elev och uppmanar till att hämta sitt barn och försörjningsansvarig till myndig elev om samtycke finns.
3. Beslagtar flaskor/burkar, enligt 5 kap. 22 § skollagen
4. Kurator lyfter ärendet i EHT som tar beslut om anmälan till socialtjänst gällande omyndig elev.
5. Vid beslut om anmälan kontaktar kurator omyndig elev och vårdnadshavare för att informera om anmälan till socialtjänst samt det stöd som finns hos Mini Maria. Kurator kallar myndig elev på samtal kring stöd och hjälp.
6. Kurator informerar ansvarig lärare.
7. Om påverkan leder till sånt beteende som beskrivs i 5 kap. 17–21 §§ skollagen kan rektor besluta om avstängning.

Vid misstanke om langning av alkoholdrycker

1. Personal som får kännedom pratar med elev som uppmuntras att prata med sina vårdnadshavare. Personal informerar elev att hen kommer prata med ansvarig lärare och kurator samt att kurator kommer informera vårdnadshavare.
2. Personal informerar rektor
3. Rektor/kurator informerar vårdnadshavare (gäller omyndig elev)
4. Rektor beslutar om anmälan till polis.
5. Ärendet lyfts i EHT som tar beslut om anmälan till socialtjänst.
6. Vid beslut om anmälan till socialtjänst tar kurator kontakt med elev och vårdnadshavare för att informera om anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL samt råd och stöd som erbjuds av socialtjänst och Mini Maria.

Narkotika/droger/dopning

Vid oro eller misstanke att elev använder droger, narkotiska preparat, dopningspreparat, sniffar, läkemedel som inte föreskrivits av läkare

1. Personal som är orolig eller misstänker, får kännedom vidarebefordrar detta till ansvarig lärare som kommer till dialogiskt EHT för samråd. Detta gäller vid varje tillfälle det finns en oro/misstanke.
2. Ansvarig lärare tillsammans med EHT fattar beslut om åtgärd
3. Vid beslut om anmälan tar kurator kontakt med elev och vårdnadshavare för att informera om anmälan till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § SoL samt råd och stöd som erbjuds av socialtjänst och Mini Maria.

Om en elev påträffas påverkad av narkotika under skoltid**Elev under 18 år:**

1. Personal som påträffar påverkad elev ringer 112 polisen
2. Kontaktar 1. Kurator, 2. Rektor eller EHT
3. Om polisen inte kan komma uppmanas vårdnadshavare att hämta sitt barn.
4. Ärendet lyfts i EHT som tar beslut om anmälan till socialtjänst.
5. Kurator informerar ansvarig lärare.
6. Vid beslut om anmälan tar kurator kontakt med elev och vårdnadshavare för att informera om anmälan till socialtjänsten enligt 14 Kap 1§ SOL samt råd och stöd som erbjuds av socialtjänst och Mini Maria.
7. Rektor rådgör med EHT-teamet för beslut om åtgärd i det akuta läget. Om påverkan leder till sånt beteende som beskrivs i 5 kap. 17–21 §§ skollagen kan rektor besluta om avstängning.

Myndig elev:

1. Personal som påträffar påverkad elev ringer 112 polisen
2. Kontaktar 1. Kurator, 2. Rektor eller EHT
3. Rektor rådgör med EHT-teamet för beslut om åtgärd i det akuta läget. Om påverkan leder till sådant beteende som beskrivs i 5 kap. 17–21 §§ skollagen kan rektor besluta om avstängning.
4. Efter en prövning enligt generalklausulen (se 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen; OSL) kan rektor anmäla till socialtjänsten avseende uppgifter som finns hos lärare och rektor.
5. Kurator kallar elev till möte i syfte att informera om råd och stöd som erbjuds av socialtjänst och Mini Maria samt eventuell orosanmälan till socialtjänsten efter sekretessprövning enligt 10 kap 27§ OSL.
6. Kurator informerar ansvarig lärare.

EHT strävar efter ett nära samarbete med Mini Maria och socialtjänst om stödjande insatser blir aktuella.

Vid misstanke om langning av narkotiska preparat utan specifika uppgifter om enskild elev.

1. Den personal som får kännedom informerar rektor. Detta gäller vid varje tillfälle det finns en oro/misstanke.
2. Rektor eller den rektorn utser ringer 114 14 för att lämna tips till polisen (platser, tider)

Vid misstanke om att specifik elev langar narkotika

1. Personal som får kännedom pratar med elev som uppmuntras att prata med sina vårdnadshavare. Personal informerar elev att hen kommer prata med ansvarig lärare och kurator samt att kurator kommer informera vårdnadshavare.
2. Personal informerar rektor
3. Rektor/kurator informerar vårdnadshavare (gäller omyndig elev)
4. Rektor eller den rektorn utser ringer 114 14 för att lämna uppgifter. Uppgifterna resulterar i tips eller polisanmälan beroende på uppgifternas art.
5. Ärendet lyfts i EHT som tar beslut om anmälan till socialtjänst.
6. Vid beslut om anmälan till socialtjänst tar kurator kontakt med elev och vårdnadshavare för att informera om anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL samt råd och stöd som erbjuds av socialtjänst och Mini Maria.
7. Om det gäller myndig elev görs en anmälan till socialtjänst av rektor efter prövning av 10 kap. 27 § OSL.

Tobak

Skolan värnar om en rökfri skolmiljö. Därför arbetar vi enligt lagen samt kommunens gällande policy, för en rökfri skol- och arbetstid. Samt tydligt påvisar var den rökfria zonens gränser är.

Vid användning av tobak (inklusive snus, vattenpipa och e-cigarett) på skoltid:

1. Om eleven är bekant för personalen informerar personalen ansvarig lärare som kan förmedla kontakt med skolsköterska för information och stöd kring tobaksavvänjning samt informerar att vårdnadshavare kommer att kontaktas.
2. Ansvarig lärare kontaktar vårdnadshavare.

Spel om pengar

Vid misstanke om spel om pengar och/ eller överdrivet datorspelande ska för elev under 18 år:

1. Rektor ansvarar för att ett elevhälsosamtal med elev och vårdnadshavare genomförs.
2. Information om Beroendecentrum ges
3. Rektor ansvarar för att orosanmälan till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § SoL görs.

Vid misstanke om spel om pengar och/ eller överdrivet datorspelande ska för elev över 18 år:

1. Rektor ansvarar för att elev kommer till ett vägledande samtal hos kurator.
2. Information om Beroendecentrum ges

Anmälan till socialtjänst

Alla personer som arbetar professionellt med barn **ska** anmäla eventuell oro till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § SoL. Det innebär att **all** personal i skolan har anmälningsplikt vid oro för en elev. Det är sedan socialtjänstens uppgift att utreda, bedöma elevens situation och behov.

Rutinerna kring hur anmälan görs kan se olika ut. Anmälan bör dock vara skriftlig. Vanligt är att det i första hand är rektor som står för anmälan men det kan även vara någon annan. All personal har ansvar för att uppmärksamma tecken på att elever far illa. Mottagningsgruppen på socialtjänsten kan närsomhelst telefonledes konsulteras och rådfrågas kring hur skolan lämpligast agerar vid misstanke om missbruk eller annan oro.

Frågor och svar

Får skolan utföra drogtest/urinprov på elev?

Skolinspektionen har tagit ställning till drogtest i skolan vid flera tillfällen. Så här tolkar myndigheten lagen;

"Drogtester är ett kroppsligt ingrepp och enligt grundlagen är alla medborgare skyddade mot påtvingande kroppsliga ingrepp. Det innebär att inga drogtest kan genomföras i skolan utan att det finns ett fullt och reellt samtycke från eleven, och som huvudregel även från elevens vårdnadshavare om eleven inte är myndig. En elev har alltid rätt att avstå från att delta i ett test utan att behöva förklara varför, även om man tidigare samtyckt. Skolan får inte använda våld, påtryckningar, hot om sanktioner eller andra metoder för att tvinga en elev att gå med på att göra ett drogtest."

Skolinspektionens rekommendation i frågan:

Eftersom det är svårt att bedöma om ett drogtest faktiskt genomförs frivilligt- det vill säga med fullt och reellt samtycke, utan tvång- avråder Skolinspektionen från att genomföra drogtest i skolan. Vid misstanke om drogmissbruk hos en elev bör skolan alltid ta kontakt med berörda myndigheter som socialtjänsten, polisen och sjukvården."

Skolinspektionen är dock ingen rättslig instans och i en dom som fastställdes av JO (Justitieombudsmannen) 2010 beslutades att slumpvisa drogtest är förenliga med lagen förutsatt att de är frivilliga och frivilligheten kan säkerställas.⁸

Vad gör jag om jag hittar något jag tror kan vara narkotika eller dopning på skolan?

Meddela rektor. Kontakta polisen på 114 14 och rådgör.

Är det tillåtet att visitera elevskåpen?

Elevskåpen är skolans egendom och eleverna har tillgång till dessa under förutsättning att de följer de regler för användande av skåpen som skolan beslutat om. Skolan har en allmän befogenhet att kontrollera att skåpen används på det sätt som är avsikten. Skolan måste därför informera eleverna om att dessa utrymmen endast är avsedda för litteratur och skolhjälpmedel då de tilldelas. Viktigt att notera är att skolan vid visitationen inte får öppna stängda väskor som förvaras i skåpen då de i sig är slutna förvaringsställen. Beslut om att öppna skåp tas av rektor. Gör alltid ett avvägande om

⁷ <http://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/Stallningstaganden/Drogtester>

⁸ <https://www.narkotikafriskola.se/2021/02/17/missf%C3%B6rst%C3%A5nd-och-okunskap-om-drogtester-i-skolan-vanligt-45159997>

det är lämpligare att kontakta polisen än att själva öppna skåpet. Om skolledningen öppnar ett skåp ska det ske i elevens närvaro.

Är det tillåtet att kroppsvisitera en elev?

Enligt 2 kap, 6 § och 12 § regeringsformen (RF) är varje medborgare gentemot de allmänna skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång. Till det allmänna räknas även den offentliga skolan och tillhörande personal varför det **inte** är tillåtet. Vårdnadshavares samtycke kan inte häva detta.

Vilka regler gäller kring avstängning av elev?

Enligt Skollagen (2010:800) kan skolor vidta ett flertal åtgärder för elevernas tillrättaförande; utvisning ur undervisningssalen, kvarsittning, skriftlig varning, tillfällig omplacering och avstängning. Avstängd elev får inte vistas inom skolans område.

En elev kan stängas av helt eller delvis från utbildning med praktik eller där delar av utbildningen är förlagd till en arbetsplats utanför skolan. För att eleven ska kunna stängas av måste det vara uppenbart olämpligt att eleven deltar i den praktiska tjänstgöringen.

Vad innebär tobakslagen?

Tobakslagen (1993:581) säger att rökning är förbjuden i alla lokaler som är avsedda för barn- och ungdomsverksamhet. Likaså är rökning förbjuden på skolgårdar och liknande ytor utomhus i anslutning till barn- och ungdomsverksamheter. Det är förbjudet att ha en avisad plats för rökning på skolgårdar samt att hänvisa till områden i anslutning till skolan. Rökförbudet gäller dygnet runt. Det är rektor som är ansvarig för att lagen följs. Tillsynsansvaret ligger hos Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund.

Skolorna i Nynäshamn värnar om en rökfri skolmiljö. Kommunen har en gällande policy för en rökfri skol- och arbetstid som man följer.

Vad säger lagen om langning/innehav av alkohol, narkotika och doping?

Langning av alkohol, narkotika och dopningspreparat är en kriminell handling och ska anmälas till polis av rektor. Elever under 20 år kan inte införskaffa alkohol utan att det föregåtts av langning, förutom öl upp till och med 3,5% (det som tidigare kallades folköl), där gränsen är 18 år. På skolområdet är alkoholförtäring förbjuden. Narkotiska preparat eller dopningsmedel (som ej föreskrivits av läkare) får enligt svensk lagstiftning inte användas eller innehas. Polisanmälan görs av rektor.

Är det tillåtet att skolan utför alkoholutandningsprov?

Alkoholutandningsprov kräver lagstöd för att få genomföras med hänsyn till bestämmelserna i 2 kap. 6 § RF om skydd mot påtvingat kroppsligt ingrepp.

Hur går en polisanmälan till?

Polisanmälan kan göras både via telefon, 114 14, eller direkt till en polistjänsteman. Polis är alltid skyldig att upprätta en anmälan när denne får kännedom om misstanke om brott. Alla har rätt att göra polisanmälningar- det vill säga man behöver inte vänta på beslut från rektor. Polisen är skyldig att meddela vårdnadshavare om personer under 18 år är misstänkta för brott om inte det är till med för utredningen. Även socialtjänsten ska underrättas.

Hur går en anmälan till socialtjänsten till?

Alla som arbetar med barn och unga har anmälningsplikt vid oro till socialtjänsten, 14 kap. 1 § SoL. Rutiner om hur detta ska ske ska finnas på samtliga skolor oavsett huvudman. Ett tips är att ladda ner och läsa foldern "Till dig som är skyldig att anmäla oro för barn", utgiven av Socialstyrelsen.¹⁰

Det går också att läsa om orosanmälan på sidan <https://orosanmalan.se>

Skolpersonal kan alltid ringa till mottagningsenheten och rådgöra.

Vilken personal ska rektor informera under ett pågående ärende?

Elevhälsan är en viktig grupp att informera vid pågående ärenden. Det är viktigt att personal som arbetar med berörd person, har kunskap om att det pågår ett ärende och att personalen vet vem de kan vända sig till om det skulle uppstå frågor. Det är dock inte alltid säkert att det bästa för eleven är att all personal vet vad som framkommit i ärendet.

Kan sms eller mejl räknas som ett giltigt medgivande från vårdnadshavare gällande drogtest av elev?

Ja, men det är bra om man har en redan upprättad konversation i mediet så att man kan känna sig trygg med att det är rätt person man kommunicerar med.

Har skolan rätt att få ta del av information från polis, socialtjänst och vårdnadshavare kring en ungdom?

Polisen har en absolut underrättelseskyldighet gentemot socialförvaltningen, men samma uppgifter, om de lämnas till skolan, kan vara ett brott mot tystnadsplikten och inte omfattas av sekretessbrytande regler i offentlighets- och sekretesslagen. OM vårdnadshavare och eleven samtycker till att lyfta sekretessen kring ungdomen kan detta ge skolan rätt att ta del av informationen kring ungdomen.

---

¹⁰ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-6-7951.pdf>

Bilagor

Länkar för mer information om förebyggande arbete och fakta om ANDTS

ANDT på schemat, ett metodmaterial som stöd för ANDT-undervisningen
www.drugsmart.com/andt

Alkoholhjälpen, stöd om man är orolig för sitt eget eller någon kompis drickande
www.alkoholhjalpen.se

Alkoholprofilen, gör ett test om du tror att du dricker för mycket alkohol www.alkoholprofilen.se

Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning, Fakta och information om alkohol och narkotika www.can.se

Dopingjouren, fakta om doping samt stöd vid missbruk www.dopingjouren.se

Drugnews, nyhetsbyrå som fokuserar på alkohol, narkotika, dopning och tobak www.drugnews.se

Drugsmart, information och stöd kring frågor om alkohol och andra droger www.drugsmart.com

Elevhälsan, en mötesplats för alla som arbetar inom elevhälsan i skolan www.elevhalsan.se

Folkhälsomyndigheten, myndigheten med det nationella ansvaret för folkhälsofrågor
www.folkhalsomyndigheten.se

Non smoking generation, en stödorganisation i tobaksförebyggande arbetet www.nonsmoking.se

Skoluppdraget, stöd till skolor i det förebyggande arbetet (material, föreläsningar etc.)
www.skoluppdraget.se

Skolverket, här återfinns information om vad styrdokumentet säger om arbetet med ANDTS samt en rad förslag på undervisningsmaterial, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/skolledning-och-rektors-arbete-med-andts#h-ANDTSiskolansstyrdokument>

Sluta-röka-linjen, www.slutarokalinjen.se, 020-84 00 00

Spelprevention, www.spelprevention.se

Tobaksfakta, senaste informationen om vad som händer i tobaksfrågan, både i Sverige och i världen www.tobaksfakta.se

Tobaksnolla, webverktyg samt material att ladda ner eller beställa www.tobaksnolla.se

Tonårsparlören, tips och råd om hur man pratar med ungdomar om alkohol
www.tonarsparloren.se

Ungdomsmottagningen, din ungdomsmottagning på nätet www.umo.se

UR Play, <https://urplay.se/amne/biologi/kropp-och-halsa/alkohol-och-droger>

Förkortad version av Plan mot ANDTS för skolorna i Nynäshamns kommun

ANDTS står för alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar.

Förebyggande

Droger, alkohol och spelberoende orsakar inte bara skador och problem för den enskilde individen och dess familj utan påverkar hela skolans arbetsmiljö när det till exempel gäller trygghet och studiero, säkerhet och öppenhet. Skolan ska tillsammans med elever och vårdnadshavare arbeta för att alla elever får en drogfri skoltid. **Skolan ska vara en plats fri från droger och spel om pengar!**

Planen mot ANDTS bygger på en kombination av tydliga regler, konsekvenser, omtanke och stöd för att förhindra bruk av droger.

Skolan arbetar förebyggande för att minimera risken för ohälsa genom att upplysa och informera både elever och medarbetare inom skolan om droger och dess konsekvenser. Skolan arbetar aktivt med att stärka skyddsfaktorer och att upptäcka riskfaktorer runt eleverna.

Vid misstanke om bruk eller vid konstaterat bruk samarbetar skolan med vårdnadshavare, socialtjänst och i vissa fall polisen. Vårdnadshavare är mycket viktiga i arbetet kring en elev och därför är skolans ambition att alltid samarbeta med dem under hela skoltiden.

Definition droger

Med droger menar vi alkohol, narkotika (enligt lag otillåtna preparat), tobak, dopningspreparat, receptbelagd medicin utan giltigt recept, sniffning, substans klassad som hälsofarlig vara eller andra jämförbara substanser som intas i berusningssyfte. Generellt gäller alkohol- och rökförbud på hela skolan inklusive skolområdet.

Handlingsplaner

Det finns en handlingsplan för grundskolan och en för gymnasieskolan beroende på att man hanterar omyndiga respektive myndiga elever. Handlingsplanerna är uppdelade efter fem scenarion:

1. Vid upptäckt, misstanke eller rykten att elev nyttjar/hanterar tobak
2. Vid upptäckt, misstanke eller rykten att elev sniffar/boffar eller nyttjar/hanterar alkohol/berusningsmedel och/eller är påverkad
3. Vid misstanke eller rykten att elev brukar/hanterar narkotika/droger/dopning
4. Vid upptäckt att elev är påverkad och/eller brukar/hanterar narkotika/droger/dopning
5. Vid misstanke om spel om pengar och/ eller överdrivet datorspelande för elev

Ansvar

Rektor har det yttersta ansvaret på skolan att drogplanen följs. Alla medarbetare inom skolan har ansvar att agera vid misstanke om bruk eller konstaterat bruk av droger. Elevhälsan har som uppdrag att samverka och stötta personal, skolläda, elev och/eller vårdnadshavare i alkohol- och drogfrågor/ händelser/ handlingsplaner. Det viktigaste ansvaret att avstå från droger och alkohol har eleven själv samt vårdnadshavare.

Hänvisning

Drogplanen i sin helhet återfinns på kommunens hemsida samt på skolornas lärplattform under rubriken "Plan mot ANDTS för de kommunala skolorna i Nynäshamn".

